

שירותי ההדרכה השיקומית לעיוורים וללקויי ראייה, הוראה 6 לפרק 6
בתע"ס

מדינת ישראל / משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הוראות והודעות

מספר ההוראה: 6.6 (הוראה 6 לפרק 6 בתע"ס)	מסי עמודים: 15
תאריך תחולה: 1.8.2008	תאריך פרסום: י"א באב תשס"ח 12 באוגוסט 2008

שירותי ההדרכה השיקומית לעיוורים וללקויי ראייה

1. כללי

1.1 הוראה זו מבטלת את ההוראה מהתאריך 30.12.2001.

1.2 ההדרכה השיקומית לעיוורים וללקויי ראייה היא שירות לשיפור תפקודי. מטרתה הקניית טכניקות לצמצום ההשפעות של אובדן הראייה על אורח חייו של הפרט, עיוור או לקוי ראייה, במטרה לקדם את תפקודו העצמאי ואת השתלבותו החברתית.

1.3 השירותים הניתנים

1. שירות לפרט - הקניית טכניקות המסייעות לאדם העיוור או לקוי הראייה לשפר את תפקודו שנפגע כתוצאה מהירידה בראייה,
2. שירות למוסדות וגופים - ייעוץ והדרכה לסגל המטפל באדם העיוור, ייעוץ בענייני נגישות לרשויות מקומיות, מוסדות ציבור, אוניברסיטאות וכולי.

2. אוכלוסיית היעד

2.1 בעל "תעודת עיוור/לקוי ראייה",

2.2 בעל ראייה ירודה הסובל מקשיי תפקוד בשל אובדן ראייה (בלא "תעודת עיוור").

3. שירותי ההדרכה

שירותי ההדרכה יינתנו לעיוור או ללקוי הראייה בידי ארגון שזכה במכרז (להלן - הארגון), בכל רחבי הארץ. רשימת הגופים שזכו במכרז מתפרסמת מזמן לזמן.

השירותים הם כדלקמן.

3.1 הדרכה שיקומית לילדים בגיל הרך

מטרת ההדרכה השיקומית לילד העיוור בגיל הרך היא לקדם את התפתחותו לקראת השתלבותו במסגרת חינוך רגילה.

תכנית ההדרכה נקבעת לפי גילו וצרכיו המיוחדים של כל ילד וילד. היא משלבת, לפי הצורך, מגוון טכניקות ועזרים מיוחדים ומתמקדת בתחומים המפורטים להלן.

1. גריית הראייה ושימוש יעיל בראייה הקיימת;
2. פיתוח השימוש בחושים אחרים;
3. הקניית מושגים ופיתוח התקשורת עם הסביבה;
4. התמצאות במרחב, פיתוח הרגלי למידה ועוד.

תכנית ההדרכה כוללת ייעוץ והדרכה להורי הילד בכל הכרוך בתפקודו, מתוך שיתוף ההורים בתכנית ההדרכה, ייעוץ לגננת או לגנן או למטפל לקראת קליטת הילד בפעוטון ובגן הילדים וקשר עם "המרכז להתפתחות הילד" שבאזור מגוריו ועם גורמים אחרים המטפלים בו.

3.2 הדרכה שיקומית לילדים בגילי בית הספר. למבוגרים ולזקנים

תכנית ההדרכה של כל מודרך נקבעת לפי צרכיו המיוחדים ובהתחשבות בגילו ובמצבו. היא מתמקדת בתחומים המפורטים להלן.

1. **ניהול חיי היום-יום**
ההדרכה בתחום הזה מכוונת לחיזוק ולפיתוח של מיומנויות ולביצוע של פעולות הקשורות בגהות, בטיפול העצמי, בהתאמת הביגוד, בהרגלי האכילה, בשימוש בכסף, בקניות, בבישול, בניקוי הבית, בתכנון התקציב, בטיפול בילדים, במלאכת יד וכולי.
2. **התמצאות וניידות**
ההדרכה בתחום הזה מכוונת להקנות לפרט טכניקות של התמצאות ושל ניידות בטוחה לכל יעד, על פי צרכיו (לימודים, עבודה, סביבה ועוד) בעזרת "מקל לבן", עזרי ראייה, כלי נחייה או בשימוש יעיל בראייה הקיימת.
3. **תקשורת**
ההדרכה בתחום הזה מסייעת לפרט העיוור לייעל את התקשורת שלו עם הסביבה באמצעות טכניקות מגוונות, כגון כתב ברייל, כתב מוגדל או כתב רגיל - על פי מצבו, באמצעות אימון בכתיבת יד ובעזרת מכשירים אלקטרוניים למיניהם.
4. **מחשבים**
ההדרכה בתחום הזה מתמקדת בהכרת המחשב ובלימוד ההקלדה בשיטה "העיוורת".

3.3 שירותים אחרים

1. הפעלת תכניות שיקום קבוצתיות לילדים עיוורים ולקויי ראייה בחודשי הקיץ;
2. הפעלת תכניות העשרה בשעות אחר-הצהריים לילדים הלומדים במסגרות החינוך הרגילות;
3. סדנות, ייעוץ ופעולות קבוצתיות להורים שלהם ילדים עיוורים או לקויי ראייה;
4. מבדקי התמצאות וניידות לעיוורים המעוניינים בגלבי נחייה;
5. תכנית שיקום בתנאי פנימייה;

6. תכנית שיקום קבוצתית יומית;
7. פעולות לקידום המודעות לצרכים המיוחדים של האדם העיוור ושל לקוי הראייה;
8. ייעוץ והדרכה לנותני שירותים במוסדות וגופים, כמפורט בסעיף 1.3 לעיל.

4. סדרי קדימויות במתן השירות

1. צורך בהכרת סביבה חדשה כגון במקרה של עיוור ששינה את מקום עבודתו או את מקום לימודיו וכן במקרה של עיוור שקיבל כלב נחיה חדש;
2. הדרכה שיקומית לגיל הרך;
3. הדרכה שיקומית לניהול חיי היום-יום לעיוורים חדשים, לעקרות בית עיוורת, לזוגות עיוורים, לזקנים ולמפגרים עיוורים וכולי;
4. שירותים אחרים כמפורט בסעיף 3.3 לעיל;

* השירות יינתן בתוך 45 יום מקבלת המסמכים הדרושים לארגון

5. היקף השירות

- 5.1 היקף שעות ההדרכה הישירה מוגבל לאדם, כמפורט להלן.
עד גיל 18 - לא יותר מ 80 שעות;
בגיל 19-64 - לא יותר מ 65 שעות;
בגיל 65 ומעלה - לא יותר מ 50 שעות.
- 5.2 במקרים בהם חל שינוי משמעותי באורח חייו של העיוור כגון: שינוי מקום מגורים, שינוי במצב הראיה, שינוי במקום העבודה, שינוי במצב המשפחתי, תינתן אפשרות להדרכה נוספת בהיקף שעות עד 25 באישור המפקח המחוזי של השרות לעיוור.
- 5.3 כדי לחרוג ממכסת השעות בסעיפים 5.1 ו-5.2 לעיל, יש לקבל אישור בכתב מהמפקח המחוזי של אגף השיקום.
- 5.4 היקף שעות ההדרכה והייעוץ לצוות במוסדות ו/או בגופים על פי סעיף 1.3 ב' יהיה עד 10 שעות לשנה, באישור בכתב מהמפקח המחוזי של אגף השיקום.

6. יחסי הגומלין בין האעגון לשירות לעיווי ובין המחלקה לשירותים חברתיים

- 6.1 הארגון ידווח לשירות במחוז כל חודש על מספר העיוורים ועל השירות שקיבלו.
- 6.2 אחת לשישה חודשים יהיה מפגש שיקול את הפיקוח המחוזי של אגף השיקום ואת הצוות האזורי של הארגון, לדיון בנושאים כגון פעילות שוטפת משוב ופתרון בעיות שוטפות, העברת מידע, תכנון ויישום פעולות עתידיות. לקראת המפגש הזה ימציא "המרכז" דוח פעילות. פרוטוקול מהמפגש הזה יועבר להנהלת השירות בירושלים.
- 6.3 לקראת תחילת שנת התקציב יהיה דיון בעניין תכנית העבודה ובו ישתתפו הנהלת השירות לעיוור, נציגי השירות לעיוור במחוז והנהלת הארגון.

6.4 בתחילת כל שנת התקציב ולא יאוחר מחודש מרץ של כל שנה ושנה יעביר הארגון להנהלת השירות לעיוור דוח מסכם פעילות בכתב על השנה החולפת, לקראת הדיון השנתי בהשתתפות השירות לעיוור והארגון שזכה במכרז (נספח א').

7. פנייה לקבלת השירות

פנייה לארגון תיעשה בדרכים המפורטות להלן.

7.1 באמצעות המחלקה לשירותים חברתיים

1. העובד הסוציאלי המטפל ייזום ביקור בית, יבדוק את הצרכים, ימלא טופס "החלטה על השמה" (עיין נספח ב') ויעבירו לארגון, בצירוף טופס רפואי של בדיקת עיניים, דוח סוציאלי ותצלום ספח "פרטים אישיים" בתעודת הזהות. העתק יישלח למפקח המחוזי של אגף השיקום.
2. הארגון יפנה אל הלקוח מורה שיקומי, להערכת הצרכים ומתן המלצה על מספר השעות להדרכה, ויפנה לקבלת אישור מהמחלקה לש"ח.
3. הארגון יעביר מדי חודש בחודש למחלקה לשירותים חברתיים דוח פעילות בעניין הפונה. עותק אחד יועבר לפיקוח.

7.2 באמצעות המסגרת שהעיוור שווה בה

הפנייה לארגון תיעשה ישירות בידי המסגרת שהעיוור שווה בה.

1. הדרכה בבתי אבות, במרכזים גריאטריים, במוסדות למפגרים ובמוסדות לעיוורים;
2. הדרכה לצוות בבתי אבות, במרכזים גריאטריים, במוסדות למפגרים ובכל השירותים המפורטים בסעיף 3.3 לעיל.

8. דיווח

1. **8.1** הדיווח ייעשה על פי נוהל המסגרות (בסמל תעריף 3501). המחלקה לש"ח תמלא טופס החלטה על השמה בלבד. טופס השמה למסגרת יועבר באמצעות מערכת מחושבת מהארגון ישירות למשרד.
2. **8.2** השירות שניתן למסגרות ייעשה בידי הארגון, למפקחי המחוז באגף השיקום, בטופס "חשבון - הדרכה שיקומית במימון מלא ע"י המשרד" (נספח ג').

9. מימון

מימון השירות יהיה מהתקנה התקציבית "השתתפות בהדרכת עיוור ובני משפחתו" 23.06.62.43, על פי התקציב המאושר. כדלהלן:

9.1 השירות ניתן לפרט, יהיה המימון על פי סיווג.

9.2 כאשר השירות ניתן למסגרת על פי סעיף 1.3 ב' המימון 100% משרד הרווחה והשירותים החברתיים (נוהל דיווח - נספח ד').

9.3 המימון לנכה צה"ל יהיה מתקציב משרד הביטחון.

**9.4 המימון לנפגעי עבודה ולנפגעי פעולות איבה יהיה מתקציב המוסד לביטוח לאומי.
המימון יהיה לפי מספר שעות ההדרכה שניתן בפועל ולפי התעריף בנספח ה' להוראה המתפרסם
בחוברת התעריפים ומתעדכן מעת לעת.**

10. בקרה

המשרד יוודא את ביצוע ההנחיות האלה באמצעות מפקחי המשרד ועובדי האגף לביקורת פנימית.

**נחום איצקוביץ
המנהל הכללי**

נספח א' (6.6)

משרד העבודה והרווחה
אגף השיקום-השרות לעיוור

דו"ח מסכם : פעילות _____ לשנת _____

לוח 1: סיכום פעילות

מחוז	הקף שעות	%	ממוצע סמוכים (לחודש)	חקים	משרות במעל	מס' קובצים
צפון						
מרכז						
ירושלים						
באר שבע*						
סה"כ		100%				

לוח 2 : התפלגות מודרכים לפי גיל ומחוז

מחוז	עד 18	גילאי 19-50	גילאי 51-64	גילאי 65+	סה"כ	אחוז
צפון						
מרכז						
ירושלים						
באר שבע						
סה"כ						100%
אחוז						

לוח 3 : התפלגות מודרכים לפי מחוז ומין

מחוז	מס' מודרכים	נברים	נשים
צפון			
מרכז			
ירושלים			
באר שבע			
סה"כ			
אחוז			

משרד העבודה והרווחה
אגף השיקום-השרות לעיוור

לוח 4 : שירותים למסוננות וארגונים

מס' הנושא	הקף שירות	מחוז צפון	מחוז מרכז	מחוז י-ם	מחוז ב"ש	ארצי	הנרות (הסבר על הפעולה)
1	יעוץ לסגל בתי אבות						
2	יעוץ לסגל מעונות למפגרים						
3	יעוץ לע"ס בלשכות						
4	תחנות מידע						
5	הערכה תפקודית לעקרת ביה/שר"ט						
6	תוכנית ייצחתי-שיקום מתנאי פנימיה						
7	תוכנית יום- מחוז תל-אביב						
8	תוכנית יום- מחוז ירושלים						
9	"על הגל"						
10	הכשרת מטפלים למעונות למפגרים						
11	יעוץ לצוות בית חינוך עיוורים י-ם						
12	אורינומטצה לעובדי מרכזי יום לקשיש						
13	יעוץ וסיוע בהגשה						
14	אחר						
15							
	סה"כ						

לוח 5 : התפלגות לפי סוגי ההדרכה עיקריים

מס'	סוג השרות	מס' מקבלי שרות	היקף בשעות	אחוז
1	ניידות והתמצאות			
2	עבודות מטבח			
3	A.D.L. ניהול חיי יום-יום			
4	תקשורת כולל בראייל			
5	מלאכת יד			
6	הזיכה לגיל הון			
9	ייעוץ להורים			
10	הוראת צוות			
	סה"כ			

לוח מס' 6 מקרים ארציים
מימון 100% על השרות לעיוור

מס'	סוג ההדרכה	הקף שעות	לעומת 1996
1	ב. חינוך עיוורים		
2	קרון אור		
3	גן אלי"ע		
4	מכונים		
5	בתי אבות+ יעוץ		
6	מעונות למגורים+ יעוץ+ חולי נפש		
7	ב"ס א. ז. גורדון ו"א		
8	שוכות: תושב זר, כלא		
	סה"כ		

לוח 7 - גורמים מממנים מחוץ למשרד

מס' הגורם	הקף שעות	מספר מורכבים
1	השרות לקשיש	
2	משרד הביטחון	
3	ביטוח לאומי	
4	סוכנות יהודית	
5	אחר	
	סה"כ	

הערות כלליות

חשבון - הדרכה שיקומית במימון מלא ע"י המשרד,
לאחדש _____ 200-

מס	השאלה	יעד וחתימה	הקף שעת	קלות טעה	סדר"ב	מזמין השאלה	הערות
1							
2							
3							
4							
5							

הפעילות נועדה לבקשת השירות לעיוור. _____ חתום
תאריך _____
אישור לתשלום _____ חתום
בדקות וחשבון חנוני מאשר כי השאלה נעשתה לבקשת השירות לעיוור. שם _____ חתום
תאריך _____

נספח ד' (6.6)

נוהל דיווח ותשלום בנושא העפה שיקומית-במצב של סיפון 100% של המשרד

א. כללי

נוהל זה בא להסדיר את שיטת הדיווח והתשלום ביחס לשירותים הניתנים לעיוורים, ע"י ארגון במימון מלא של המשרד (100%).

ב. סוגי השירותים

1. הדרכת עובדים במוסדות למפגרים, קשישים, מוסדות לעיוורים או מוסדות בהם שוהים עיוורים : בתי כלא, מוסדות חיות ועוד.
2. יעול והדרכה בנושא הנגשה של מבנים לצורכי אוכלוסיית עיוורים.
3. פעילות בתחנות מידע למתעור החדש.
4. הרצאות בתחום ההדרכה השיקומית.
5. פיקוח על מוסדות לפי קביעת השירות לעיוור.
6. שירות אחר אשר יקבע ע"י השירות לעיוור.

ג. מזמין השירות

הנהלת השרות לעיוור או הפיקוח המחוזי

ד. הדיווח

1. הדיווח יעשה למחון על גבי הטופס המצ"ב
2. מרכז האגף במחון יאשר הדיווח.

ה. תשלום

1. התשלום יעשה לפי שעות בתעריף של הדרכה שיקומית. (ראה תע"ס 6.13).

2. השרות מוגבל ל - 40 שעות לשנה לארגון.
3. התשלום יעשה אחת לחודש.
4. גזברות המחוז תבצע התשלום.

ו. תחולה

תחולת נוהל זה מיום 1.1.2001

כל חומר רפואי המופיע באתר זה מוגש כמידע לציבור ואין בו משום אבחון רפואי, מתן טיפול, הנחייה מקצועית רפואית, שיקום או חוות דעת פסיכולוגית.

המידע באתר המתייחס לארגונים ומסגרות החינוך השונות, התקבל מגופים אלה ומהימנותו על אחריותם בלבד.

כל המידע המופיע באתר מתעדכן ומשתנה מעת לעת. מפעילות האתר אינם יכולים לערוב לכך שהמידע יהא מדויק ומעודכן ביותר.

מובהר בזאת כי השימוש בשירותי האתר, לרבות הפרומים שפועלים בו, הינו באחריות המשתמש בלבד. "מקום מיוחד", מנהליו, עובדיו, מתנדביו, וכל האנשים הקשורים עימו, לא ישאו בכל אחריות לעניין כל נזק שעלול להיגרם למשתמש ו/או לצד שלישי, כתוצאה משימוש של המשתמש באתר, המידע שבו ובשירותיו.